

PASA HASSAN

George Cosbuc este un rapsod al istoriei nationale, deoarece a ilustrat in poezia sa momente cheie din lupta poporului roman pentru libertate. Evenimentele evocate incep cu indepartatele vremuri dacice si sunt urmarite cronologic pana in contemporaneitatea poetului. Demnitatea, dragostea de tara a dacilor, conceptia lor despre viata si moarte constituie tema poeziei Decebal catre popor. Lupta romanilor transilvaneni in secolul al X-lea impotriva ungarilor in timpul consolidarii voievodatelor este prezentata emotionant in balada Moartea lui Gelu. Lupta antiotomana este urmarita de-a lungul mai multor etape: in epoca voievozilor din secolul al XVI-lea, infatisata prin poezia Pasa Hassan, in timpul revolutiei de la 1821 despre care scrie Oltenii lui Tudor si Razboiul de Independenta, eveniment caruia ii inchina volumul Cantece de vitejie. Poezia Pasa Hassan apartine genului epic si este o balada. A fost publicata in 1894, realizata sub influenta Razboiului de Independenta, apoi inclusa in volumul Cantece de Vitejie. Poetul a folosit ca sursa de documentare opera lui N. Balcescu Romanii sub Mihai-voievod Viteazul, capitoul Calugarenii, referindu-se doar la momentul in care Mihai se avanta pe campul de batalie, provocandu-l pe Hassan la lupta deschisa. Este o balada deoarece ilustreaza faptele de eroism ale unui personaj istoric cu insusiri exceptionale.

Balada evoca batalia de la Calugareni din anul 1595, elogiaza eroismul ostasilor romani sub conducerea lui Mihai Viteazul si satirizeaza lasitatea turcilor si a conducatorilor acestora. Titlul este numele unui conducator al armatei otomane; prin intermediul starilor lui sufletesti se incheaga tabloul bataliei si mai ales imaginea neinfiricatului domn muntean. La inceputul poeziei se infatiseaza figura impunatoare a lui Mihai care patrunde vijelios printre dusmani urmat de vitejii sai. Mareta eroului este evidentiata prin constructia metaforica cu fulgeru-n mana, iar tumultul luptei se releva prin imagini vizuale, auditive si motorii. Un rol important in cadrul elementelor auditive il au verbele la gerunziu trecand, facand, curgand asezate la sfarsitul versurilor, pozitie care impune accentuarea lor, sugerand o muzica grava ca un glas de pierzanie. Aceasta secventa emotioneaza prin arta cu care Cosbuc da viata tabloului bataliei si prin subtilitatea cu care imagineaza perspectiva victoriei romanilor:

Pe voda-l zaresta calare trecand
Prin siruri cu fulgeru-n mana
In laturi s-azvarle ostirea pagana,
Caci voda o-mparte carare facand,
Si-n urma-i se-ndeasa cu viuet curgand,
Ostirea romana.

Avantul eroic al romanilor contrasteaza cu spaima si dezordinea din ostirea turcilor. Aglomerarile verbale, epitetul adverbial deolalta si repetitia un val dupa val surprind starea jalnica a armatelor dusmane. Imbulzindu-se sa treaca podul de peste Neajlov, cea mai mare parte a turcilor si-a gasit moartea in apele raului unde cazuse insusi Sinan-pasa-salvat cu greu de un ostas de-al sau. Metafora fulgerul Sinan si verbul se-nchina releva situatia ridicola in care se afla cunoscutul comandant al armatei otomane:

Cu tropote roibii de spaima pe mal
Rup fraiele-n zbucium si salta;
Turcimea-nvrajbita se rupe deolalta

Si cade-n mocirla, un val dupa val,
Iar fulgerul Sinan, izbit de pe cal
Se-nchina prin balta.

Antiteza sugereaza doua planuri: al inaltarii romanilor in perspectiva istoriei si al prabusirii paganilor.

O alta secventa a inlestarii dramatice de la Calugareni o constituie intrarea in lupta a ienicerilor condusi de Mihnea Turcitul impotriva muntенilor pe care ii tradase. Prin intermediul acestui personaj, Cosbuc condamna pe vanzatorii de tara din toate timpurile.

luresul luptei este surprins prin verbele urland, s-arunca si prin substantivele flinte si fum. In aceasta parte a baladei este infatisat Pasa Hassan caracterizat de la inceput prin lasitate, element negativ subliniat de verbul ramane si adverbele departe si alaturi:

Hassan de sub poala padurii acum
Lui Mihnea-i trimite-o porunca;
In spatele-ostirii muntene s-arunca
Urland ianicerii prin flinte si fum, -
Dar pasa ramane alaturi de drum
Departe de lunca.

In contrast cu pasa care se multumeste sa dea porunci, ramanand departe de primejdii, domnitorul romanilo se avanta asupra paganilor, incurajandu-si ostasii prin fapte. Comparatiile ca volbura toamnei, ca lupu-ntre oi, verbele frange, bate, vantura, adverbele degraba, inapoi pun in lumina vitejia legendarului Mihai:

Ca volbura toamnei se-nvarte el roata
Si intra-n urdie ca lupu-ntre oi,
Si-o frange degraba si-o bate-napoi
Si-o vantura toata.

Antiteza se adanceste in versurile Hassan de mirare e negru-pamant, Bogdan e suflet de vant; metafora inedita- suflet de vant scoate in evidenta faptul ca voievodul apare in batalie infricosator ca si stihurile care matura totul in calea lor. Groaza pasei se subliniaza prin acumulari verbale, prin imagini vizuale si motorii, prin exclamatii retorice, cu ajutorul epitetului nebuna, determinant al substantivului groaza si prin interjectia vai:

Dar iata-! E voda ghiaurul Mihai!
Alearga navala nebuna,
Imprastie singur pe cati ii aduna,
Cutreiera campul taind de pe cai-
El vine spre pasa; e groaza si vai,
Ca vine furtuna.

Provocat la lupta deschisa de catre domnitor, pasa alearga ingrozit pierzndu-si demnitatea de conducator gandind ca orice moarte este mai usoara decat cea survenita in confruntarea cu ghiaurul Mihai:

Stai, pasa, o vorba de-aproape sa-ti spun,
Ca nu te-am gasit nicaire –
Dar pasa-si pierduse si capul si firea!
Cu fraul pe coama el fuge nebun,
Ca-n gheara de fiara si-n gura de tun
Mai dulce-i pieirea!

Hassan il vede pe neinfricatul domn ca pe un urias, imagine halucinanta realizata printr-un sir de hiperbole care au la baza epitetele crunte, gigantica si comparatiile –i un munte, e tunet, e ger:

Salbaticul voda e-n zale si-n fier,
Si zalele-i zuruie crunte,
Gigantica poarta-o cupola pe frunte,
Si vorba-i e tunet, rasufletul ger,
Iar barda-i din stanga ajunge la cer,
Si voda-i un munte.

Gesturile si starile sufletesti ale pasei il prezinta ca pe un om inebunit de frica:

Cu scarile-n coapse fugaru-si loveste
Si gatul i-l bate cu pumnii amandoi
Cu ochii de sange, cu barba valvoi
El zboara soimeste.

Adverbul soimeste da glas dispretului fata de lasitatea lui Hassan- cuvantul soimeste, care exprima cutezanta, avantul si setea de libertate avand in context semnificatii ironice.

Lipsit de orice control, pasa lasa turbanul sa-i cada si nu-l ridica, isi sfasie vesmintele in fuga lui disperata spre tabara turceasca unde nadajduieste sa gaseasca salvarea:

Alearga de groaza pieirii, batut,
Mananca pamantul.

Finalul accentueaza dispretul poetului atat fata de pasa, cat si fata de bei, ingroziti deopotriva de catre Mihai:

Si-n ceasul acela Hassan a jurat
Sa zaca de spaima o luna,
Vazut-au si beii ca fuga e buna
Si bietului pasa dreptate i-au dat
Caci voda ghiaurul in toti a bagat
O groaza nebuna.

Versul lung de 11 silabe, versul scurt cu valoare de concluzie- asezat la sfarsitul strofei, contribuie la crearea imaginii unui episod istoric grandios din istoria nationala: victoria de la Calugareni din anul 1595.